

An aerial photograph of two cities, Barcelona and Sarajevo, shown side-by-side. The top half of the image shows Barcelona, with its dense urban landscape and the Sagrada Família visible in the distance. The bottom half shows Sarajevo, characterized by its grid-like street pattern and the Gazi Husrević Mosque. The entire image is bathed in the warm, golden light of a sunset, with mountains visible in the background.

BARCELONA-SARAJEVO, TRENTA ANYS DE COOPERACIÓ

Una història de germanor
i lluita per les llibertats

Objectiu

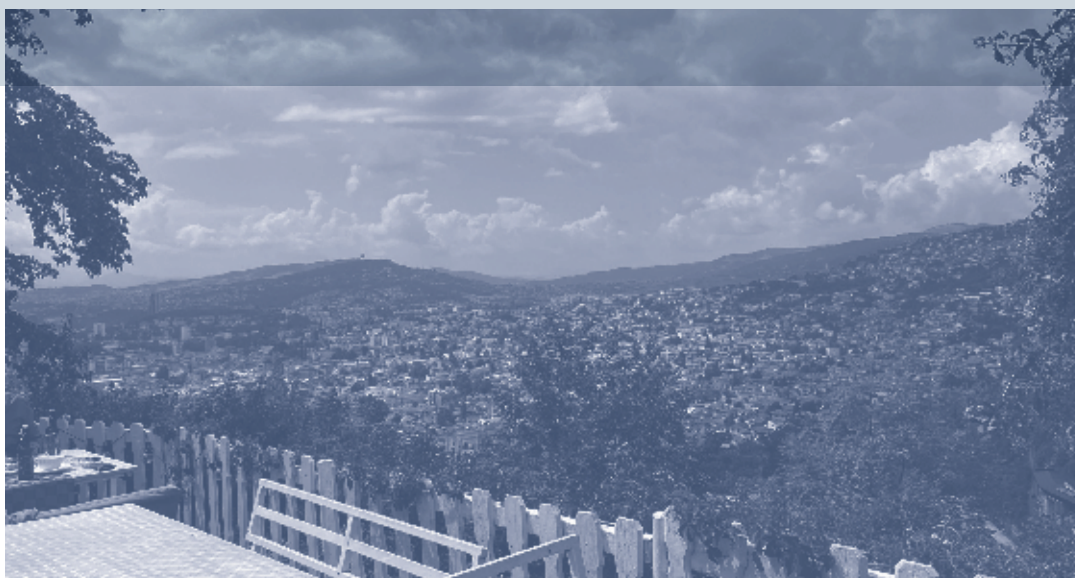
L'objectiu de l'anàlisi que es presenta en aquest informe és entendre i reivindicar la relació de cooperació entre Barcelona i Sarajevo i recomanar accions de futur, així com recomanar les línies de futur per a la relació de cooperació entre tots dos pobles. Les accions a Bòsnia i Hercegovina s'han d'enfortir introduint temàtiques noves, sempre tenint en compte els canvis socials i econòmics que han tingut lloc al llarg d'aquests trenta anys de cooperació i solidaritat entre Catalunya i Bòsnia i Hercegovina (BiH), així com el treball en xarxa entre els diversos actors.

Els trenta anys de trajectòria i experiència mútua han fructificat en un fort vincle que s'ha traduït en l'execució de nombroses accions, i són un model de cooperació de llarga durada. D'aquest model se n'han beneficiat totes dues societats —implicades en la defensa de llibertats, la multietnicitat, la tolerància, el respecte i la cultura de la pau—, gràcies a la implicació dels actors de totes dues regions.

En aquest document s'exposen, les recomanacions per al futur de la cooperació entre Bòsnia i Hercegovina i Catalunya, que consisteixen a:

- Potenciar acords bilaterals de cooperació institucional entre autoritats catalanes i bosnianes que donin cobertura a les accions impulsades per la societat civil.
- Garantir la sostenibilitat, tant temporal com econòmica, de la relació, així com l'execució d'accions amb impactes tangibles en la societat bosniana.
- Introduir noves temàtiques tenint en compte els canvis socials i econòmics que s'han produït en aquests trenta anys de cooperació i solidaritat entre Catalunya i Bòsnia i Hercegovina. Temàtiques clau identificades: polítiques de gènere; polítiques socials; polítiques culturals; l'esport com a activitat inclusiva; polítiques de promoció de l'economia social, circular i verda, i una atenció especial a les polítiques vinculades als joves i a la cultura de la pau.
- Crear una xarxa de socis locals que actuï com a catalitzadora de les accions i els projectes a Bòsnia i Hercegovina, amb especial atenció a la possibilitat d'establir relacions amb nous actors en l'àmbit europeu.
- Enfortir els vincles universitaris entre totes dues regions.
- Incorporar nous continguts i projectes de continuïtat de tipus educatiu, cultural, de salut, i afavorir l'intercanvi d'accions entre regions.
- Promoure un espai d'intercanvi bilateral responsable de dinamitzar accions de la societat civil, d'entitats i d'administracions de Catalunya i de Bòsnia i Hercegovina.

Introducció

Ara fa trenta anys, Barcelona va iniciar una relació única i vibrant de cooperació, germanor i amor amb Sarajevo. Aquets llaços es van començar a teixir quan va esclatar la guerra a Bòsnia i Hercegovina i amb el setge posterior, que va castigar la ciutat de Sarajevo durant més de quatre anys. Els vincles es van estendre per tot el territori català gràcies a la societat civil organitzada, que va rebre suport institucional un corrent de solidaritat i cooperació entre Catalunya i Bòsnia i Hercegovina es va produir en un moment únic per a la cooperació catalana.

Sarajevo sempre ha estat símbol de mestissatge, multiculturalitat, tolerància, diversitat i llibertat. A punt de caure sota el control de forces feixistes ara fa trenta anys, avui la ciutat està més viva que mai. Aquest és un dels molts nexes que uneixen Barcelona i Sarajevo, sense els quals aquesta relació tan especial no es podria haver prolongat en el temps. Amb l'objectiu de contribuir a consolidar encara més aquesta relació de cooperació, de cara al futur és necessari entendre els canvis socials, econòmics i culturals que s'han produït a totes dues regions.

L'anàlisi que presentem s'ha dut a terme amb la col·laboració de les personalitats clau de la història de la cooperació entre tots dos territoris i aplicant un enfocament de canvi de paradigma respecte a la cooperació internacional, les noves temàtiques i les modalitats que hi són presents, com els objectius de desenvolupament sostenible (ODS) de l'Agenda 2030 de les Nacions Unides, per tal d'establir les bases per a la continuïtat d'aquesta relació única.

PASQUAL MARAGALL I MIRA
 ALCALDE DE BARCELONA

es complau a invitar-vos a l'acte d'inauguració
 de l'exposició fotogràfica
SOBREVIVINT A SARAJEVO
 d'Edward Serotta,
 el dia 9 d'octubre de 1995, a les set de la tarda,
 a la Sala Arca de la Fundació "la Caixa"
 (carreer dels Arcs, 5).
 L'acte comptarà amb la presència del Sr. Werner Hanak,
 comissari de l'exposició i representant del Museu Jueu de Viena,
 i del Sr. Ivan Ceresnjek, secretari general de l'organització
 "La Benevolència".

se complace en invitarle al acto de inauguración
 de la exposición fotográfica
SOBREVIVIENDO EN SARAJEVO
 de Edward Serotta,
 el día 9 de Octubre de 1995, a las 19 h.,
 en la Sala Arca de la Fundación "la Caixa"
 (calle de los Arcs, 5).
 El acto contará con la presencia del Sr. D. Werner Hanak,
 comisario de la exposición del Museo Judío de Viena, y
 del Sr. D. Ivan Ceresnjek, secretario general de la organización
 "La Benevolencia".

Context històric:

El conflicte bèl·lic als balcans

L'inici del camí cap a la desintegració de la Iugoslàvia socialista va ser la mort, l'any 1980, de Tito, que havia estat un dels principals elements de cohesió. La presidència col·lectiva que el va succeir es va acabar mostrant inoperant a causa de les intrigues i manipulacions d'un personatge de gran ambició política, Slobodan Milošević, que va arribar a la presidència de Sèrbia el 1989 i que, aquell mateix any, va anul·lar l'estatut autònom de Kosovo. La crisi econòmica en la qual es trobava immersa Iugoslàvia, agreujada per la crisi política i la constatació que des de la capital federal, Belgrad, s'amenaçava l'arquitectura federativa de l'Estat, van impulsar l'opció de dividir la federació en les repúbliques que Milošević no controlava ni indirectament ni directament. Primer, el juny del 1991, Croàcia i Eslovènia; després, el novembre del mateix any, Macedònia, i, finalment, l'abril del 1992, Bòsnia i Hercegovina.

Davant l'amenaça que representaven els moviments socials d'oposició, cada cop més actius (amb convocatòries de vaga i creació de sindicats independents) per a la classe dirigent sèrbia i els seus privilegis, Milošević va canviar l'argumentari ideològic a Sèrbia: va substituir el socialisme pel nacionalisme més exclouent, a la recerca de l'enemic exterior tradicional (albanesos de Kosovo, musulmans de Bòsnia, croats), seguint una línia de pensament que tenia les arrels en el nacionalisme serbi de principis del segle XIX. Aquesta línia de pensament polític que Milošević va prendre com a bandera reivindicava l'existència d'un estat serbi que incorporés tots els territoris habitats per població sèrbia o que estiguessin vinculats a Sèrbia per raons d'història, tradició o religió. La combinació d'aquest element central de la ideologia nacionalista sèrbia —és a dir, de la ideologia oficialment adoptada per Milošević— amb el fet que, en declarar-se les independències de les altres repúbliques que formaven Iugoslàvia, una part important de població sèrbia quedava totalment deslligada de la República Sèrbia, va ser el combustible necessari per encendre les guerres que van esclatar a Croàcia, Bòsnia i Kosovo, successivament, entre 1991 i 1999.

Bòsnia i Hercegovina era la república de la federació iugoslava amb una composició ètnica més plural, amb un gran nombre de regions en què cap grup ètnic no superava el 50 %. Els més nombrosos eren, per aquest ordre, els bosnians de religió musulmana, els serbis i els croats.

En un context de fragmentació política basada, sobretot, en criteris de pertinença ètnica (partits serbis, croats i bosnians musulmans), el govern bosnià va convocar un referèndum sobre la independència. El van boicotejar majoritàriament els serbis, però els qui van votar ho van fer massivament a favor de la independència. Aquest resultat va derivar en la proclamació de

la independència de la República de Bòsnia i Hercegovina, i en el posterior reconeixement de la Comunitat Europea, el 6 d'abril de 1992.

A partir d'aquell moment, les forces polítiques sèrbies contràries a la secessió de Iugoslàvia, sota el lideratge de Radovan Karadžić i amb el suport de l'Exèrcit Federal Iugoslau —és a dir, del president serbi Slobodan Milošević—, van controlar tot el territori que van poder de la República de Bòsnia i Hercegovina, especialment les regions en què els serbis eren majoritaris o més nombrosos, o senzillament les que per a ells tenien interès estratègic.

La guerra va durar gairebé quatre anys i va causar, depenent de les fonts, entre 100.000 i 250.000 morts, i entre un milió i dos milions i mig de desplaçats i refugiats. En qualsevol cas, va resultar devastadora. En tots els bàndols es van cometre crims execrables, però van ser els bosnians musulmans els que es van endur la pitjor part, especialment la població civil. La diferència entre uns i altres és que els dirigents polítics serbis de Bòsnia i de Sèrbia i, en menor mesura, els croats de Croàcia i d'Hercegovina, van dissenyar, encoratjar i ordenar actes que el Tribunal Penal Internacional per a l'antiga Iugoslàvia, constituït després de la guerra, ha qualificat de crims de guerra, crims de lesa humanitat i, fins i tot, genocidi. Aquest és el cas del que va succeir a Srebrenica.

L'opinió pública internacional i, amb molta intensitat, la catalana es van esfereir davant les revelacions que donaven a conèixer l'existència de camps de concentració, la pràctica abominable de la violació sistemàtica de dones, especialment bosnianes musulmanes, les matances indiscriminades de població civil i la neteja ètnica. Tanmateix, la comunitat internacional, i especialment la Comunitat Europea, van fer un paper ben trist. Malgrat que a Bòsnia i Hercegovina hi havia un govern legítim i internacionalment reconegut que maldava per mantenir una composició multiètnica i la legalitat —en la mesura que podia i durant el temps en què va ser possible, en l'escàs territori que controlava—, els actors internacionals (Comunitat Europea, Estats Units, Nacions Unides, OTAN) van considerar i tractar totes les parts com a iguals, tant el govern bosnià legítim com les forces rebels, sovint de caràcter paramilitar i que actuaven sobre el terreny amb mètodes veritablement feixistes.

Finalment, arran de l'enèsima matança, aquest cop per un bombardeig indiscriminat serbi sobre el mercat de l'assetjada Sarajevo, el 28 d'agost de 1995, amb un resultat de 37 persones mortes, l'OTAN va iniciar el bombardeig de posicions sèrbies i va incrementar així la pressió sobre els dirigents serbis. Això, més l'ofensiva general llançada per les tropes croates i bosnianes sobre Bòsnia occidental i els territoris que controlaven els rebels serbis a Croàcia, van forçar l'inici de converses de pau.

La «pau» es va signar a Dayton (Estats Units) a la darrereria del 1995. De fet, confirmava l'estatu quo, és a dir, la divisió del territori de Bòsnia i Hercegovina per criteris ètnics: en primer lloc, entre una República Sèrbia i una Federació de Bòsnia i Hercegovina, i, en segon lloc, entre una entitat croata i una altra de bosniana, a l'interior d'aquesta federació.

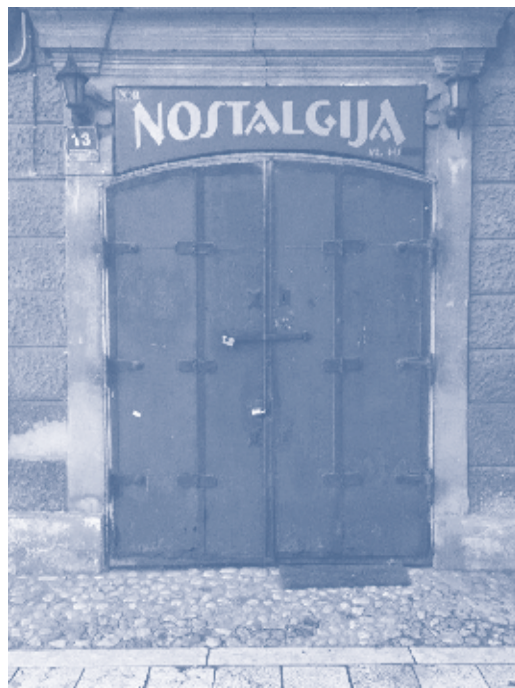
Context de l'estudi

Aquest estudi s'emmarca en el projecte «Barcelona-Sarajevo: vint-i-cinc anys de cooperació. Una història de germanor i lluita per la llibertat», amb què es posa en marxa una campanya que té com a arguments centrals la història inspiradora entre les dues ciutats i la posada en escena de la Sarajevo actual. S'utilitzaran els llenguatges cinematogràfic i musical per apropar la realitat de la ciutat a la ciutadania —i, especialment, el públic tradicionalment allunyat del món de la cooperació i l'ajuda al desenvolupament— i per crear espais de formació i reflexió a partir dels missatges de tolerància, diversitat i lluita per les llibertats intrínseca a la relació entre les dues capitals.

Així mateix, en el marc d'aquest projecte es desenvolupa un estudi amb l'objectiu d'establir línies mestres per afavorir i fer valer la cooperació entre Catalunya i Bòsnia i Hercegovina. Es vol interpel·lar les autoritats polítiques i obrir portes i crear espais de diàleg per a noves entitats i modalitats de cooperació internacional entre pobles.

L'anàlisi s'ha fet a dos nivells: d'una banda, s'ha fet una recerca històrica i una anàlisi estructural i, de l'altra, s'ha organitzat una acció participativa que ha congregat personalitats, entitats i administracions clau en el desenvolupament de la cooperació catalana a Bòsnia i Hercegovina en els diferents contextos en què s'han dut a terme accions a la regió. La importància d'aquest segon nivell d'anàlisi recau en la voluntat de reivindicar les veus dels actors implicats, tant en el passat com en el present, amb l'objectiu d'abordar problemàtiques i oportunitats, i així poder establir un nou full de ruta que permeti continuar amb aquesta relació tan especial entre Bòsnia i Hercegovina i Catalunya.

L'estructura de les recomanacions presentades mitjançant la investigació s'exposa a tres nivells. En el primer nivell d'anàlisi, se situen al centre les necessitats i oportunitats que pot detectar la mateixa comunitat de Bòsnia i Hercegovina. Un cop superada l'etapa de recuperació posterior al conflicte —i havent entès el canvi de context que això suposa per a la cooperació—, per dotar de protagonisme la societat civil cal establir una xarxa de socis que actuïn com a catalitzadors i identificadors d'oportunitats per desenvolupar accions al territori. El segon nivell d'anàlisi l'establim a Catalunya i consisteix a identificar nous eixos temàtics en què les entitats catalanes tinguin expertesa i que es puguin traslladar a l'agenda nacional bosniana, i també a insistir en la tasca de sensibilització al territori català. Finalment, en el tercer nivell hi ha l'anàlisi europea i l'objectiu és trobar socis, en l'àmbit comunitari, per enfortir les accions i dotar-les de sostenibilitat econòmica i temporal tenint en compte les agendes i els nous paradigmes de cooperació globals.

Antecedents de la cooperació catalana a Bòsnia i Hercegovina

Per poder analitzar el futur de la relació de solidaritat entre Catalunya i Bòsnia i Hercegovina, que s'ha prolongat més de trenta anys, és necessari entendre el context en què es va iniciar. La societat civil es va organitzar, acompanyada d'administracions tant municipals com supramunicipal, amb l'objectiu inicial de donar resposta a la greu crisi humanitària i de drets humans que s'estava produint als Balcans a causa del conflicte bèl·lic. L'impacte social d'aquell conflicte va donar lloc a un tsunami d'accions de cooperació i agermanament que podem definir en el marc de l'ajuda humanitària o d'emergència. Garantir la sanitat i l'educació dels infants i facilitar als habitants de la regió productes vitals per al dia a dia van constituir les principals aportacions de les entitats i administracions catalanes a Bòsnia i Hercegovina.

Inicialment, doncs, la prioritat va ser donar resposta als problemes derivats del conflicte armat, però

amb la fi del conflicte es va establir una relació de cooperació més estable i professional. Els programes de desenvolupament i recuperació que es van posar en marxa van significar una segona onada de cooperació. La recuperació urbanística, econòmica i social de la regió va ser la tasca en què les entitats catalanes van focalitzar la seva col·laboració amb la societat bosniana. Però també es van centrar en l'obertura cap a altres qüestions, com ara la construcció de la pau i la convivència social.

Al llarg d'aquests trenta anys, la intensitat de les relacions i de la cooperació entre pobles ha anat minvant. Els motius són diversos, però el més clar és l'apaivagament del conflicte i el descens de l'impacte mediàtic, que abans interpel·lava la societat civil i les institucions. Un altre motiu és la naturalesa mateixa de les entitats de voluntariat i molt especialitzades en tasques concretes, i és que aquestes tas-

ques, un cop acabat el conflicte, les van assumir —en més o menys mesura— les institucions. Les dificultats per accedir a recursos econòmics i, en alguns casos, la manca d'un canvi generacional, dificulten enormement la feina d'aquestes entitats.

De tota manera, malgrat aquesta disminució de les relacions, la cooperació catalana ha continuat sent present a la regió: gràcies a la permanència d'alguns finançadors i a la voluntat d'algunes entitats de continuar desenvolupant programes, s'han desenvolupat projectes de cooperació internacional vinculats a noves temàtiques, com ara l'equitat de gènere, la prevenció de la violència masclista, la memòria democràtica i la promoció de la salut. Gràcies a l'esforç continuat d'entitats especialitzades i a la presència estable de parts i contraparts a la regió, hi ha programes que ja s'han consolidat.

Recomanacions per a la continuïtat de la relació de cooperació entre Catalunya i Bòsnia i Hercegovina

Amb l'objectiu de recuperar l'esperit del 1992 i de relançar la relació de solidaritat i cooperació entre els dos territoris, Medicus Mundi Mediterrània i l'Observatori Europeu de Memòries de la Fundació Solidaritat UB han fet una anàlisi, amb col·laboració de les parts protagonistes era, d'una banda, identificar fortaleses i possibilitats i, de l'altra, recuperar una relació estable i sostinguda en el temps entre tots dos pobles, plantejant un canvi de paradigma en les relacions i una modernització conceptual en el marc de la cooperació internacional.

Per a l'anàlisi, primer de tot cal entendre el canvi de perspectiva tant en la relació entre els pobles com amb els nous formats i les noves prioritats en l'àmbit de la cooperació internacional. La cooperació entre Bòsnia i Hercegovina i Catalunya s'ha d'orientar cap a nous segments de la població i cap a altres temàtiques, si es volen aconseguir impactes tangibles a la societat i garantir l'accés a noves fonts de finançament per desenvolupar les accions. Analitzar les problemàtiques actuals, comptant amb socis locals, ha de ser un dels eixos de treball, així com identificar aquells sectors en què les necessitats locals i les experteses dels executors conflueixen. Emmarcar accions i programes en un marc ampli, com ara els objectius de desenvolupament sostenible, pot constituir una fortalesa a l'hora d'ampliar el camp d'acció i de disposar de recursos externs, ja que es tracta d'un marc conegut i reconegut per molts sectors, tant socials com polítics.

D'aquesta manera, el primer nivell d'anàlisi el plantejarem a través de Bòsnia i Hercegovina. Atès que l'objectiu principal és enfortir la cooperació amb la regió, no hi ha millor manera de fer-ho que comptar amb la societat civil, les entitats i les administracions locals. Es tracta d'entendre la realitat i les necessitats de la regió des de dins, per executar programes assumits i no imposats, i generar, així, confiança mútua i sostenibilitat, tant econòmica com temporal.

De la mateixa manera, cal explorar les accions que la societat, les entitats i les administracions bosnianes ja estan executant, i donar suport, des de Catalunya, a les accions amb força sensibilitzadora de Bòsnia. Per exemple, portant cap aquí produccions culturals produïdes allà, com ara l'exposició «Wake up, Europe», del Museu d'Història de Bòsnia i Hercegovina, a Sarajevo.

A fi de donar sostenibilitat tant temporal com econòmica a la relació, i per desenvolupar accions amb impactes tangibles a la societat bosniana, és imprescindible identificar i disposar d'una xarxa de socis locals que actuïn com a catalitzadors, facilitadors i actors en primera persona. La possible creació d'aquesta xarxa, bilateral, hauria de ser una prioritat per garantir un contacte i una presència continuats al territori. L'elaboració d'estudis de necessitat i la identificació de reptes i oportunitats des de l'origen facilitarà a les entitats catalanes la identificació i implementació de programes i accions, ja que tindrà en compte les fortaleces i les experteses detectades.

Un eix central per consolidar les accions a la regió ha de ser la introducció de temàtiques noves, tenint en compte els canvis socials i econòmics que s'han produït en aquests trenta anys de cooperació i solidaritat entre Catalunya i Bòsnia i Hercegovina. Les agendes locals, regionals, estatals i europees han canviat, i evolucionen en funció de les realitats canviants al món. En els debats que s'han mantingut durant el procés d'anàlisi participativa que s'ha dut a terme en el marc d'aquest estudi, han aparegut noves temàtiques clau que caldrà consolidar amb els socis locals i amb executors i finançadors. Així, es va parlar de polítiques de gènere (amb especial atenció a les que tenen a veure amb la prevenció de la violència de gènere i el suport a les víctimes); de garantia de la igualtat de drets de les persones LGTBI+; de memòria democràtica (des d'una perspectiva de reconciliació comunitària i de prevenció dels extremismisme totalitaris); de polítiques socials en relació amb l'atenció a les

persones i els col·lectius més vulnerables també en l'àmbit de la salut; de polítiques culturals com a dinamitzadores socials, mitjançant les noves tecnologies, nous llenguatges artístics o l'esport com a activitat inclusiva; de polítiques de promoció de l'economia social, circular i verda, i també, i amb una atenció especial, de polítiques vinculades als joves i a la cultura de la pau.

Pel que fa a les temàtiques noves, cal destacar accions executades per entitats catalanes en aquesta línia, com ara el projecte «Youth and memory activism»,¹ desenvolupat per l'Associació Conèixer Història, Youth for Exchange and Understanding Cyprus, Youth Initiative For Human Rights (BiH) i la Fundació Solidaritat UB, i cofinançat pel programa Europa amb els Ciutadans, de la Unió Europea.

Aquest projecte reivindica la visió dels joves en la memòria col·lectiva i les polítiques de memòria, i estimula l'intercanvi de coneixements i les bones pràctiques en tres països europeus: Espanya, Xipre i Bòsnia i Hercegovina. Un dels objectius principals és empoderar els joves per tal que esdevinguin actors en la construcció d'imaginari democràtics comuns a partir de la memòria col·lectiva, i buscar l'expressió d'aquests imaginari a través de noves formes de creació.

El segon nivell d'anàlisi el fixem a Catalunya. Cal valorar la tasca duta a terme i aprendre d'aquelles personalitats, entitats i experiències que van liderar i ser pioneres en l'execució d'accions

¹ <https://europeanmemories.net/projects/you-me/>

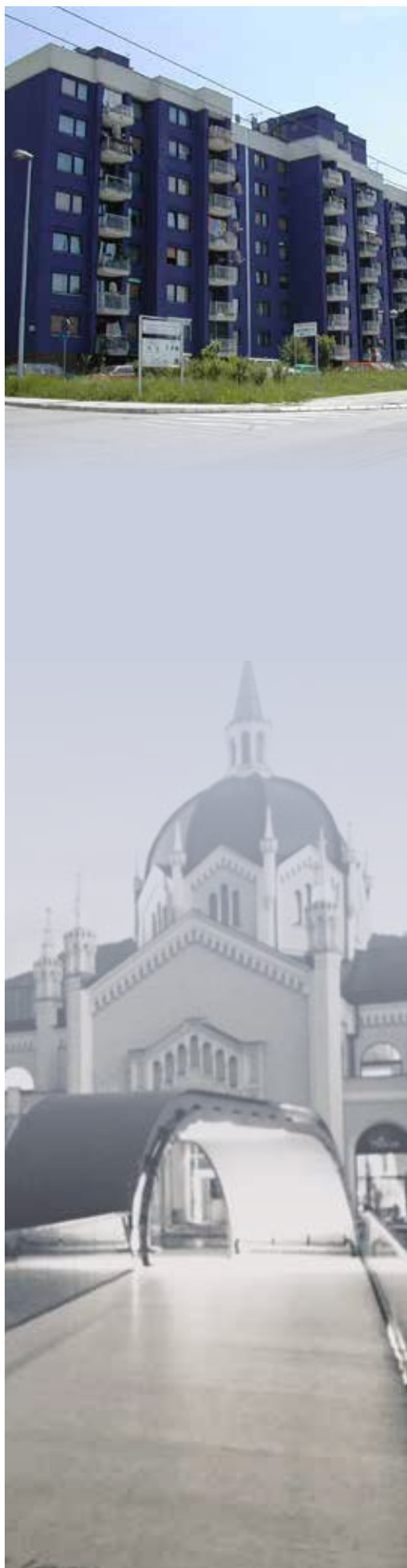

al territori. La sinergia entre el coneixement i l'expertesa dels programes i projectes executats en el passat s'ha de traslladar a les iniciatives noves, tenint en compte les noves modalitats de cooperació i la realitat actual de Bòsnia i Hercegovina. Tal com ja s'ha exposat, és fonamental tant la relació amb els socis locals com la capacitat de generar espais de trobada i xarxes de treball a Catalunya. Es tracta d'afavorir l'aproximació d'entitats noves, tant públiques com privades, tenint presents les noves necessitats, les agendes i les realitats que permetrien executar accions en un marc més concret, com ara les polítiques de gènere, joventut o cultura, i noves modalitats d'economia socials mitjançant entitats i associacions especialitzades en aquests nous marcs conceptuals.

Amb l'objectiu de canalitzar les accions, un element clau seria la creació d'una xarxa que pogués actuar com a catalitzadora dels projectes que es desenvolupin a la regió. Hauria de ser una xarxa capaç de generar sinergies, tant amb les entitats que treballen al territori i el coneixen com amb potencials socis, sobretot vinculats a les noves temàtiques ja exposades, però fins i tot amb altres de no vinculats directament amb la cooperació catalana o amb el territori. Obrir-se a sectors, entitats i socis nous pot esdevenir un element clau a l'hora d'enriquir amb temàtiques noves la bidireccional relació de solidaritat entre Catalunya i Bòsnia. Amb l'objectiu d'afavorir l'empoderament de sectors específics al territori bosnià, com ara les dones i els joves, hi ha la possibilitat d'establir intercanvis tant de transferència de coneixements com de models de negoci socials i sostenibles, vinculats a l'economia social, circular i verda.

Un exemple d'èxit relacionat amb l'assistència tècnica, la transferència de coneixements i el treball en xarxa d'actors aprofitant-ne l'expertesa és la intervenció (suma de projectes) de Medicus Mundi Mediterrània² implementada a Sarajevo des de l'any 2018 i que encara continua vigent, finançada per l'Ajuntament de Barcelona i l'Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament. Aquesta estratègia, que promou els drets de les dones en situació de vulnerabilitat (com ara el dret a una vida lliure de violència, el dret a la salut, el dret a la ciutat, drets laborals, etc.) és un bon exemple del model de cooperació entre les dues societats.

Medicus Mundi Mediterrània ha canalitzat recursos, coneixements i assistència tècnica, i ha teixit una xarxa amb institucions catalanes expertes en la matèria —com ara el Departament de Feminismes i LGTBI de l'Ajuntament de Barcelona, les entitats membres del Circuit Barcelona contra la Violència Masclista, l'Hos-

² <https://medicusmundi.es/es/proyectos/333/FINALIZADO%20Por%20una%20vida%20sin%20violencia%20en%20el%20cant%C3%B3n%20de%20Sarajevo>

pital Clínic i fundacions com ara INTRESS, entre d'altres—, a fi de donar suport als esforços de la societat civil i les institucions governamentals de BiH en la creació i l'ampliació de serveis de protecció per a dones en situació de vulnerabilitat. A Sarajevo, s'han sumat esforços a plataformes ja existents i s'ha articulat i coordinat una xarxa que inclou actors que van des de la societat civil (com ara la Fundació Democràcia Local) fins al govern cantonal de la ciutat, passant pel gremi de periodistes (BiH Novinari) i altres que, de la mateixa manera, treballen per maximitzar l'impacte dels recursos i els coneixements que s'hi destinen. És, sense cap mena de dubte, un model exportable a altres àrees d'intervenció (la cultural, l'esportiva, etc.). Amb inversions no gaire quantioses però amb la implicació d'organitzacions i entitats especialitzades, permet fer canvis estructurals en el funcionament de serveis a BiH.

Un àmbit que s'ha d'explorar i recuperar és el dels vincles universitaris entre les regions. Les universitats catalanes van ser un actor actiu i rellevant durant el conflicte dels Balcans, i un referent en la reacció de la societat catalana. Entre altres accions, van posar en marxa l'acollida d'estudiants i de professorat provinents de Bòsnia i Hercegovina, per tal de garantir-ne la progressió professional i acadèmica, truncada pel conflicte. En aquest canvi de paradigma que plantequem, cal fer un pas endavant i considerar la cooperació universitària com una forma de creixement mutu, mitjançant la capacitat i espais de recerca comuns.

De fet, ja hi ha accions vinculades a la cooperació universitària amb la regió. La Universitat de Girona, mitjançant l'Oficina de Transferència Tecnològica,³ ha impulsat la creació d'oficines de transferència de coneixement i tecnologia amb cinc universitats de països balcànics en el marc del projecte KnowHub,⁴

finançat amb fons europeus, amb l'objectiu de millorar la competitivitat, la capacitat innovadora i l'esperit emprenedor.

Un segon plantejament, en relació amb l'àmbit territorial català, és continuar amb accions de sensibilització sobre el conflicte als Balcans en general, i concretament sobre la relació de solidaritat i cooperació entre Catalunya i Bòsnia i Hercegovina, adreçades tant a la ciutadania en general com als centres educatius. Es tracta d'aprofitar el corrent creixent d'educació transformadora per a la ciutadania global per introduir i donar continuïtat a diverses accions i activitats als centres educatius del territori. Igualment, cal millorar l'impacte als centres amb narratives vinculades a la necessitat que les regions cooperin per aconseguir un món més just i segur per a tothom, i per entendre els conflictes bèl·lics més enllà del patiment immediat, així com la dificultat de refer la vida i la societat.

3 <https://www.udg.edu/ca/udg/detall-noticies/eventid/16088>

4 <https://knowhub.eu/>

En aquest sentit, en el marc de la sensibilització i l'educació transformadora per a la ciutadania global, volem destacar l'obra teatral, fotogràfica i documental *Encara hi ha algú al bosc*,⁵ executada per l'Associació Cultura i conflicte. Mitjançant diversos llenguatges, s'explica una qüestió tan tabú i complexa com és la violència sexual contra les dones i les nenes durant els conflictes armats, amb la impunitat que gairebé sempre l'acompanya i el terrible estigma que deixa en les víctimes davant les seves comunitats, un estigma que n'accentua la solitud i en dificulta la recuperació.

5 <https://www.culturaiconflicte.org/inici-cat>

Les accions de sensibilització en territori català ofereixen la possibilitat, mitjançant històries concretes i personals, de presentar a la societat realitats més àmplies, amb llenguatges amables, tal com fa, per exemple, *Maldita. A love song to Sarajevo*.⁶ Aquest documental, realitzat per Medicus Mundi Mediterrània i Kanaki Films amb el suport de l'Ajuntament de Barcelona, l'Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament i l'Institut de la Cinematografia i de les Arts Audiovisuals, gira entorn de la figura de Božo Vrećo, l'artista més revolucionari dels Balcans. Amb la seva actitud desacomplexada, vincula passat i present, entre homes i dones d'origens i regions ben diversos. Es tracta de posar l'art al servei de la difusió de la particular i poderosa història d'amor entre les ciutats de Barcelona i Sarajevo, i de mostrar que encara ara es pot col·laborar en un altre nivell de cooperació.

L'últim nivell d'anàlisi és en el marc europeu. Cal que les actuacions que es plantegin en l'àmbit de la cooperació entre Catalunya i BiH s'adaptin a l'agenda europea d'integració i desenvolupament de la regió i a les directives sectorials que corresponguin, per tal d'assegurar-ne l'impacte i la sostenibilitat. En el marc de les polítiques comunitàries, es poden aconseguir espais comuns, socis d'arreu del continent amb experiències prèvies tant a la mateixa regió com en temàtiques concretes, de les quals aprendre i que es puguin ajustar a les necessitats de les accions que volem executar. L'accés a finançament europeu requereix un alt grau de professionalització de les entitats, així com sinergies amb les administracions públiques. La creació de la xarxa que s'esmentava abans pot esdevenir un element clau per accedir a recursos i socis europeus mitjançant el suport entre actors.

6 <https://medicusmundi.es/eu/actualidad/noticias/1477>

Volem destacar, amb perspectiva global, el marc dels objectius de desenvolupament sostenible (ODS)⁷ com a agenda internacional i possible catalitzador d'accions des de l'àmbit de la cooperació entre pobles. Les potencialitats i possibilitats dels ODS sobre el futur de la cooperació ja són una realitat i un element conegut i reconegut per una àmplia majoria, tant d'actors directament implicats com de la societat civil en general. La possibilitat d'executar accions, programes i projectes en relació amb noves temàtiques incloses en el marc dels ODS, com ara l'economia circular, social i verda, és un espai d'oportunitat per sumar nous actors i finançadors internacionals.

Per concloure l'anàlisi, cal fer valer la feina feta al llarg d'aquests anys i recuperar les xarxes creades a través de personalitats clau, tant per construir un futur sostenible amb Bòsnia i Hercegovina com perquè això es pugui fer extensiu a altres realitats similars. Cal instar les institucions i les administracions públiques que continuïn contribuint al desenvolupament de projectes de cooperació entre regions, i encoratjar les entitats vinculades a temàtiques noves perquè s'interessin per la possibilitat de treballar amb contraparts bosnianes.

Cal crear un espai d'intercanvi bilateral que actuï com a catalitzador i dinamitzador d'accions de la societat civil, de les entitats i de les administracions amb les quals es basteixin relacions de solidaritat i cooperació entre Catalunya i Bòsnia i Hercegovina. Alhora, caldrà que situem aquest espai sota un paraigua de relació institucional, si volem que esdevingui un element clau per relançar una relació històrica i per afavorir la cohesió entre entitats catalanes i bosnianes, i les administracions respectives.

Tal com s'ha exposat al llarg d'aquest document, el canvi de paradigma en les relacions de cooperació entre Bòsnia i Hercegovina i Catalunya és ja una realitat, gràcies a accions que cal reivindicar i que han de servir com a punta de llança, tant per continuar sumant actors que puguin contribuir en altres qüestions afins com per seguir comptant amb les institucions públiques per al finançament d'aquestes iniciatives. Tot plegat, per continuar construint aquesta relació històrica de cooperació entre Catalunya i Bòsnia i Hercegovina.

7 <https://www.un.org/sustainabledevelopment/es/objetivos-de-desarrollo-sostenible/>

www.medicusmundi.cat
www.solidaritat.ub.edu

Un treball de:

Finançat per:

Amb el suport de:

Agraïments:

- Material gràfic cedit gràcies a les aportacions de:
- EUROM
 - Ajuntament de Barcelona – Jordi Cortés
 - Mediciusmundi Mediterrània – Ivan Zahinos

